Code no: 1

H·S·S

2017-18

H·S·S संस्कृतं कथारचना

विषयः - विश्वासः

विश्वासः जीवितस्य आश्वासः

श्रीविलासपुरं नाम ग्रामे शहुलः नाम कश्चन व्यक्तिः वसति । सः बिरुदपठनानन्तरं गवेषणमेखलायां उन्नतस्थानं अलङ्कृत्वा अद्य उद्योगस्य सह विविधेषु विद्यालयेषु गत्वा छात्राणां उन्नमनाय तैः सह सौहृदसंभाषणं करोति । छात्राणां नैपुण्यं वर्धयितुं शहुलस्य वचनं सदा साहाय्यं करोति ।

एकदा शहुलः तस्य ग्रामस्य समीपस्थविद्यालये छात्रैः सह संभाषणार्थं ~~अस्य~~ अगच्छत् । तं दृष्ट्वा सर्वे छात्राः करघोषैः साकं तं स्वागतं कृतवन्तः । शहुलः छात्राणां प्रति प्रणामं कृत्वा तस्य जीवनस्य कश्चन अनुभवं वदतुं आरब्धवान् ।

सः अवदत् - 'हे छात्र ! मम जीवनमपि सर्वेषां जीवनमिव सुखदुःखसम्मिश्रः एव । अस्माकं जीवने अप्रतीक्षितसंभवानां कारणेन जीवनं झटित्येव दुःखपूरितं भवति । मम उच्चविद्यालयपठनानन्तरं अहं

विरुद्धपठनार्थं कश्चन सर्वकलाशालायां प्रवेशनार्थं अगच्छत् । प्रवेशनपरीक्षायां विजयी भूत्वा एव सर्वकलाशालायां प्रवेशनं लभेत् इति नियमः ।

उच्चविद्यालये मम सुहृदः आसन् रघुः, सजीवः च । तेऽपि एतत् परीक्षार्थं तैयारो जाताः आसन् । ते कानिचन वारं मम गृहमागत्य अपृच्छन् - "हे शद्रुलः ! परीक्षार्थं पठनं सम्यकेव करोति, वा ?" इति । तदा अहं अवदत् - "आम् । सम्यकेव पठनं करोमि । युवां पठनं सम्यकेव करथः वा ?" इति । तदा ते अवदन् - "आवां, त्वमिव समर्थाः न भवावः, वा ? त्वं बुद्धिशाली समर्थः च ।" इति । तेषां वचनं श्रुत्वा अहं दुःखितः अभवत् । अहं कदापि पठनसामर्थ्यस्य अनुसारं सौहार्दस्य मूल्यं न अपश्यत् । किंतु मम मनसि ते विश्वस्ताः स्नेहसम्पन्नाः चासीत् ।

अस्मिन् अवसरे एकदा रघुः सजीवः च मम गृहमागच्छन्ति स्म । ते अवदन् - "हे शद्रुलः ! अस्माकं ग्रामस्य 'युवदलस्य नेतृत्वे कश्चन नाटकं प्रचलति । ग्रामसभादिने नाटकस्य अवतारणं करणीयम् । त्वमपि नाटके कश्चन कथापात्रः भवितव्यम् ।" इति । प्रवेशनपरीक्षार्थं तैयारः भवितव्यमिति कारणेन नाटके

Code no: 1
H.S.S

[stamp]

भागं भवतु अहं संतुष्टः नासीत् । किंतु सुहृदः वचनं त्यक्त्वा कथं संतुष्टो भवेत् ? अतः अहं नाटकं अवतारयितुं निश्चिकाय ।

त्रीणिदिनानन्तरं ते आगत्य नाटकस्य विषयं अवदत् - " विश्वासः जीवितस्य आश्वासः " इति विषयः । ~~परिशीलनं~~ कृत्वा वयं ग्रामसभादिने नाटकं अवतारयितुं तैयारो जाताः । नाटकस्य दिने रघुः मम समीपमागत्य अवदत् - " हे राहुलः ! सजीवस्य भ्रातरः आतुरालये भवति । अतः सः नाटकार्थं न भवेत् " इति । अहं दुःखितोऽभवत् । सजीवस्य भ्रातरं द्रष्टुं अहं निश्चिकाय । किंतु रघुः 'नाटकानन्तरं गंतव्यमिति अवदत् । नाटकं वयं सम्यक् रीत्या अवतारणं कृतवन्तः ।

अनन्तरं अहं झटित्येव आतुरालयं अगच्छत् । किंतु तत्र सजीवः तस्य भ्रातरः च नासीत् । तदा अहं सजीवस्य गृहमगच्छत् । ~~गृहं~~ गृहात् बहिः तिष्ठत्वा अहं गृहस्य कोष्ठात् तेषां वचनं अशृणोत । " हा ! रघु , सर्वोऽपि सम्यक् भवेत् । राहुलः नूनं प्रवेशनपरीक्षां लिखितुं न शक्येत् । तस्य प्रवेशनपत्रिका अद्य अग्निः भोजनं कृत्वा ~~भुक्त्वा~~ केवलं मालिन्यं ! प्रवेशनपत्रिकायाः नाशं अस्माकं हस्तेन ! अहो ! तस्य सामर्थ्यं ! एतत्

तस्य औन्नत्यस्य अंतः भवेत्"। एतत् सर्वं श्रुत्वा अहं स्तब्धः अभवत्। तेषां प्रति मम विश्वासः तु अद्य केवलं मालिन्यं! कश्चन नाटकं द्वारा ते मम जीवनस्य नाशं कर्तुं यत्नं अकुर्वन् इति असहनीयं आसीत्। भ्रातरः आतुरालये भवतीति असत्यं वक्त्वा ते मां वशीकर्तुं निश्चिकाय। 'प्रवेशनपत्रिका नास्ति' इति कारणेन अहं प्रवेशनं न अलभत। पुनरपि अहं यत्नं कृत्वा दशमासानन्तरं अहं गवेषणविद्यार्थी अभवत्। अनन्तरं परिश्रमं कृत्वा उन्नतस्थानं प्राप्तवान्।

शद्गुलस्य अनुभवं श्रुत्वा छात्राः स्तब्धाः अभवन्। "भवान् कदापि तं सुहृदं अपश्यत्, वा?" छात्राः अपृच्छन्। तदा शद्गुलः अवदत् - "न। तदनन्तरं मम परिश्रमं सर्वं अन्ये देशे आसीत्। 'विश्वस्तो भूत्वा अस्माकं नाशाय यत्नं ~~कृतवान्~~ करोति' इति ज्ञातो क्षणमेव मम जीवनस्य दुःखपूरितक्षणं। विश्वासः जीवनस्य आश्वासः भवति। विश्वासराहित्यं जीवितस्य नाशस्य आरंभः एव। छात्राः, कदापि अस्माकं सौहार्दस्य विश्वासः नष्टं न करणीयम्।" शद्गुलस्य वचनात् छात्राः विश्वासस्य महत्वं ज्ञातवन्तः। सदा जीवने विश्वासस्य संरक्षणं करणीयमिति ते निश्चिकाय।